

perti lib. unico de fortitu. c. 14. & 15. Michael, & Angeli ejus præliari dicuntur; quia verò præmium ipsum sanctorum Martyrum est, continuo subditur: & ipsi vicerunt illum propter sanguinem Agni, &c.

660 Ergò inter suos Antesignanos emicere videoes fidei Christianæ vexillum quaqua-versus suos diffundentis radios, & splendores. Quòd enim plus Martyres torquentur, & discructantur, eò magis fides magnifica, & luculenta. Divinè S. Lauren. Justini. de ligno vitæ c. 6. Veneremur igitur & nos in-ter tanta Christi Martyres. Fidem nostram Catholicam, in qua isti illustres Athletæ sub-scripsérunt sanguine; Mater namque martyrii fides Christi est. Veneremur planè in SS. Martyrum gloria. Fidem nostram. Apparet utique Orthodoxa fides inter Martyres abundè irradia, ut vexillum splendidissimum inter numerosum fortissimorum exercitum de hostibus triumphantium, & ovantium. Hic jam illa Canti. verba c. 6. 9. resonant in ore puerorum, Quæ est ista, quæ progredi-tur quasi aurora confurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? Videtur Salomon illud idem fidei vexillum suis effigias verbis, quod intuitus Joannes est. Pro castrorum acies ordinata, transfert ex Hebreo R. Salomon: Formida-na fortibus suis milibus, ut castra Regum, quæ vexillis insignia sunt. Genebrardus ve-ro; splendore mundum territan, ut ordina-tæ copia stridit cluentis ensibus. Cypriani Biblia: esparsa como vanderas de exerci-tos. Sermo mihi est sublimiori sensu de fidei Christianæ vexillo Martyribus, uti An-tesignanis militibus, stipato; cuius si pul-chritudinem, & splendorem spectes, igneo-jaculatur radios, quibus audaces oculorum pupillas feriat: si verò fidei Martyres intuearis, constantes, atque fortes in excipiendis quantumvis immanibus tormentis, nihil aliud videre te arbitris, quām armatam aciem horribili ensium, telorum, bellicarum ma-chinarum, & igneum tormentorum strido-re irrumpentem. Sunt pro hac explicacione nobiles Interpretes. Philo Carpathius ibi, & Justus Orgelitanus. Quanti Tyranni & persecutores, unā cum auctore suo Diabolo co-nati sunt Ecclesiæ virtutum dirumpere, & prevalere non poterunt. Quare? Habet enim S. Ecclesiæ castrorum aciem ordinatam, quan-do, imminentem Christo, nec Martyres per-secutores devincit. Ideò Christiana Fides ad instar promicat vexilli splendidissimi: ideò sicut aurora confurgens tenebras infidelitatis fugans, ac disperdens: ideò sicut luna pul-chra, qua (ut Beda ibi interpretatur) nul-lis adversitatem nebulis potuit unquam cobi-beri, quin & luna in se pulchritudinem pra-monstrarer: ideò electa ut sol, lucis fons (id est, ad eximiam perfectionem pervenit) quia Martyres habet propagatores.

CAP. II.

Martyrum Fides est pretii longè majoris, quām aurum igne exploratum.

661 Uculentum pro præfixo argumento est illud Petri cap. 1. v. 7. Epist. 1. ubi du-bio procul sermo est de laboribus, ærumnis, & cruciatis, quos Martyres præsertim ex-

S. Laur.
Justin.

Can. 6. 9.

R. Salo.
Genebr.

Just. Or.

antlarunt fortiter pro fidei, quam semel re-ceperunt, tenaciter retinendæ causā. In quo exultabit modicum nunc, si oportet contristari in variis tentationibus: ut probatio vestra fidei multo pretiosior auro (quod per ignem pro-batur) inveniatur in laudem, & gloriam, & honorem, in revelationem Iesu Christi. Verba preme. In quo, id est, propterea, ut ad probata.

Aurum fides
Hebr. 2. 18. & alibi saepè: vel referendum est ad tempus novissimum proximè præcedens: & fuit qui ad Deum, & ad Christum refu-runt. Exultabit, possum ex more Hebreo pro imperativo exultate; aut pro indicativo, exultare debetis. Pro modicum nunc si oportet contristari, Pagninus vertit: nunc ad bre-Pagnin.

tempus affliti, si opus sit. Particula si, vel accipi potest conditionaliter, vel causa-liter pro quia, vel comitanter pro cùm: aut per concessionem, ut esto. Pro contristari, nonnulli vertunt, contristati, affliti. Pro tentationibus, Tigurina habet, experimentis. Quibus verbis ostendit Petrus, Martyribus summi esse gaudii materia, acerba quæque subire. Primo, quia pro Christo afflictantur. Secundo, quia præstò adeat corona gloriæ, ad cuius intuitum est exiguum, imò penè nullum afflictionis tempus. Tertio, quia per martyrii cruciamenta explorat Deus, quanta in illis sit fidei virtus, quæ tribulationibus purior appetet, robustior, & splen-didior. Quod sequentibus verbis explicatur, assumpta auri per ignem explorati similitudine.

662 Ut probatio vestra fidei multo pretio-sior auro (quod per ignem probatur) inveniatur. Clemens Alexand. 4. Strom. post medium habet, ut modò Graecus Textus, Ut probatio vestra fidei multo pretiosior auro, quod per-ripi: vel etiam ut alii volunt, perire videatur. Non est dubium, quin de Martyrum fide lo-quatur; hæc enim est, quæ probatur, & ex-plorator potissimum, ut explorari solet aurum: fe de prueba, de linda ley la de los Martyres. Probatio Graecæ est solum, id est, explora-mentum, exploratio, experimentum. Et quia hoc per martyrii cruciatus Deus præstat spe-ciatim, probatio sumitur pro specie afflictio-nis, qua virtus in apertum profertur. Eadem meta-phora usurpatur, in multis aliis sacrae Scripturæ locis. Job verè patientia Martyr fidelissimus cap. 25. 10. Probabit me quasi Job 25. 10. aurum, quod per ignem transit & Ps. 65. 10. sub Martyrum persona Poeta coronatus ait: Ps. 65. 10. Probaisti nos Deus, igne nos examinasti, scit exanimatur argenti, &c. Sic Martyrum fides immensus cruciamenti est abundè ex-aminata. Ut enim S. Ber. Epist. 42. Qualis sit uniuscujusque fides, tribulatio probat, & S. Augu. in Ps. 118. Vires fidei tentatione dis-cutuntur. Sed in auri metaphora, & ex-pe-riamento perfando rem totam illuстро.

663 Primo, Martyrum fides bellissimè au-ro assimilata universa metalla longè superan-ti, imò auro ipso longè est pretiosior. Ex-pende S. Cypriani Martyris verba lib. 3. Epist. ultima ad Martyres, & Confessores. Quid S. Cypri-uirum, si vasa aurea, & argentea in me-tallum, id est, auri & argenti domicilium Mar-dati estis, nisi quod nunc metallorum natu-ra conversa est, locaque que aurum, & argen-tum dare ante confuerant, accipere cape-runt. Imposuerunt quoque compedes pedibus ve-stris, & membra felicia, ac Dei templis infa-mibus vinculis ligaverunt, quasi cum corpore ligetur.

Anxiety-
mologia.

S. Pet.
S. Dam.
Prima
lux fides.

Virgil.

S. Augu.
Aurifex
Deus sicut
probat ut
aurum.

S. Cypri.

Syrus.
Fidei pre-tium per-

ligetur & spiritus, aut aurum vestrum ferri contagione maculetur: Dicatis Deo hominibus, & fidem suam religiosa virtute testamibus or-namenta sunt, non vincula. Vides Martyres prædicari aureos, & auro quovis præstantiores, dum fidem religiosa virtute testantur? Sunt planè, & plenè aurei à fide aurea per charitatem formata, & per constantiam ar-mata. Id etiam clarebit, si expendatur auri etymologia. Aurum dici putant multi ab aura splendenti, sive ab aurora primo diei splendore. Jul. Scal. lib. 4. poet. c. 16. Au-ri aura refulgit, inde aurum à fulgore vetus vox Graeca. Imò aurora dici existimatur, quasi aurea hora, vel aura hora; id est splen-doris, dilucidi tempus. Ita Priscianus lib. 12. & Ifidorus lib. 5. cap. 31. Hæc etiam auri etymologia eminet in Martyrum fide, quæ aurora splendenti est omnino similis. Accipe S. Petri Damiani verba lib. 2. Epist. 5. Tunc autem in homine dicitur, ut lux fiat, cùm datur, ut illuminatio sibi credulitatis refulgeat; prima quippe mentis lux fides est, unde jam fidelibus dicit Apostolus: fuisse aliquando tenebra, nunc autem lux à Domino. Et Philo Carpathius, Justus Orgelitanus, Aponius, & alii ad illa Canti. 6. verba. Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora confur-gens? putant in aurora designari fidem Chri-stianam, post infidelitatem tenebras; fidem, inquam, in Martyribus rubefcentem livore divinissimo; aurora enim aurea est hora, sed purpurea; de qua Virgil. Æn. 3. Rubescit stellis aurora fugatis, & lib. 9. Prævia flammiferi cursus aurora rubebat.

664 Secundo, ut hujus auri doles probet, & explorat Deus, purius, & splendidius efficiat, induit aurificis, probatoris, seu con-flatoris personam, dum Martyres patitur cru-ciati bus dari. Sic eleganter ostendit S. Au-gust. in Ps. 61. Venit tribulatio mea, venit & patientia mea, & purgatio mea, &c. For-nax mundus, palea iniqui, aurum iusti, ignis tribulatio, aurifex Deus. Quod vult ergo artifex facit, ibi me ponit artifex, tolero, jubeo ergo tolerare, novit ille purgare; ar-deat licet palea ad incendendum me, & qua-si consumendum me, illa in cinerem veritur, ego ardoribus careo. Quare? quia Deo sub-jectetur anima mea, quoniam ab ipso patientia mea. Constat luculentus S. Cyprianus lib. de laude martyrii: Auro, ut ipse dixit, si miles esse debemus. Aurum quippe cùm re-lucentibus terris tremulo videris splendere sub lumine (alii emendant sub lamina) & in li-quidum flammis torrenibus resolvi (nam & artifex gratia sic fere est) caminis quoties anhelantibus astuans ignis emovit, adiut terrestri, canali angusto, dives flamma eligitur, & resplendentibus glebis arena retinetur. Unde necesse est universa sufferre, quòd possumus omni scelerare carere. Rectissime, & pro Mart-yrum Fide à Deo aurifice explorata, op-portunissime. Vide locum Proverb. 17. 3.

665 Et quia aurum, vel argentum solet igni tradi probationis gratiæ, non tam ut fordes deponat, quām ut ejus puritas, & do-tes innoscant; Deus similiter martyrio affi-cere & probare solet Justos, ut quām sit il-lorum fides splendida, & robusta, omnibus appareat. Atque in hoc etiam sensu capio Petri verba, quæ Syrus extulit: Ut exami-natio Fidei vestra, & approbatio appareat ex-

cellentior, quām aurum purgatum, quod per tormenta ignem purgatum est. Qua etiam interpretatio innoteſcit. Ad quid, rogo, probavit, si nullam in eo deprehendendam impuritatem prænoverat? Planè ut fidei præstantia innoteſceret homi-nibus; & Deus ipse fidem Martyrum, quam prius ante martyrum speculative (ut ita lo-quar) noverat, practica experimentali cogni-tione deprehenderet; non dissimili ratione, quā Christus dicitur à Paulo didicisse ex 666 iis, quæ passus est, obedientiam; non quād aliquid denuo dicicerit, sed quia hæc, quæ dicitur experientiā probavit, & contrectavat. Inde fit, ut conflans Martyrum fides ignibus, equaleis, alisque innu-meris tormentis explorata sit Deo acceptior, & Ecclesiæ gratiō; uti esse solet aurum igne examinatum, & purgatum. Oro de ma-jores quilaes.

667 Cæterum, agnoscenda hic est Christi virtus, qui Martyribus, dum cruciamenta subeunt le adjungit, velut plumbum, seu stannum auro & argento, ne ab igne exurantur. ceu stannum Plumbum enim, vel stannum admisceri solet auro. in conflagratione auro, ne ignis aurum exco-quens aliquid vi sua de ipsius auri pondere detrahatur. Ea propter Filius Dei dicitur Za-zacha. 4; char. 4. 10. Lapis stannus, ut argutè ex-ponit S. Hiero. ibi: Sic enim stannum ab S. Hiero. igne alia metalla defendit, & cùm sit natu-ra as, ferrumque durissimum, si absque stannio fuerit, uritur, & crematur, sic omnis Angelorum hominumque fortitudo si non haberet auxilium Salvatoris imbecilla probatur, & fragilis.

Denique, cùm Martyrum fides igne tri-bulationis examinata adeò sit pretiosa, opus est, ut ex illa, tanquam ex auro purissimo, elegantisima monilia affabri elaborent ad Ecclesiæ Christianæ ornatum, & gloriam. Ut enim eleganter S. August. in Psal. 61. S. Augu. Numquid lucet aurum in fornace artificis? In monili lucebit, in ornamento lucebit: pa-tiatur tamen fornacem, ut purgatum à for-dibus, veniat ad lucem. Ergo ad opus.

Ex aurea Martyrum Fide corona Christi & Ecclesiæ pretiosissima.

668 Sic appellari reor Martyrum fidē. Cant. 5. 11. ubi Sponfa commendans Chri-Cant. 5. 11. Caput au-sti Sponfa divinissimi caput, ait; Caput ejus reum, id est, aurum optimum. Etenim Sponfa caput ex-corona.

ponunt ex Interpretibus multi, capitum orna-mentum. Rabbi Salomon credit esse diado-ma auro, lapilliisque distinctum regifica va-rietate. Vatablus ita effert: Cujus caput redimitum est auro obrizo. Quinta editio, ut refert Theodoreus, habet: Caput ejus insigne auro. R. Abenezra putat esse rem ro-tundam de monili genere, cuius mirabilis, & igneo splendore irradiebat Sponfa caput. Imò Hebreæ vox chœtem pro auro posita si-gnificat etiam coronam, diadema, ut notatur in Complutensi Dictionario, & patet ex Ps. 44. 8. juxta S. Hieronymi translationem: Aspicit Regina à dextris tuis in diadema auro: Corona hæc ex auro erat purissimo igne explorata. Unde pro aurum optimum, Q 4 Hebraice

Aurum
obrizum.

Agathii.
Plini.

Seneca.

Corona
Christi au-
rea, Mar-
tyrum fides.
Phi. Car.

Petrus an-
rum, Petri
fides.
S. Ambro.

Philo.

Cant. I. 10.

Hebraicè ponitur *chetem paz*, id est, aurum obrizum, ut explicant Dictionaria, & expòsitorum non pauci. Aurum verò obrizum est aurum optimum, & purum, sed tamen igne decoctum: ac proinde Agathius verrit: *Caput eius igne examinatum*. Et Plinius lib. 33. cap. 3. de hoc auro scribit: *Quò sèpius arsit, proficit ad bonitatem, aurique experimen- tum ignis est, ut simili colore rubeat, quo ignis, atque ipsum obrizum vocant*. Et obrisfa vocatur a Seneca Epist. 13. probatio, exa- men, depurgatio auri per ignem, ut explicat ibi Lipsius. Lege Matthiam Martinum in suo Lexicone philologico verbo obrizas: & verbo obrussa, & obrussa.

669 Hæc optimè cadunt in auream nostrorum Martyrum fidem, ex qua elegans effor- matum est Christo ipsorum principi diademata. Ita caput Canti. verba Philo Carpathius: *Per caput eius (inquit) Patriarchas, & Iustos omnes possumus accipere, qui tanquam aurum per ignem multis fidei argumentis cogniti, fide ipsa maxime splendoruerunt*. Juvat hanc inter-

pretationem translatio Septuaginta Interpretum à Patribus commendata: *aurum optimum, efferunt aurum cephaz, seu petra: & Aquila (ut refert S. Ambros. in Psal. 118. Serm. 15.) Petrum aurum dixit: Symmachus lapidem aureum, putatque Doctor egre- gius designari Sapientiam pretiosam Sanctorum, quæ in Christiana ipsa Fide intellectum illuminante maximè elucet; & quia dixerat paulò ante, *Joseph coronam habuit cæpita- tis, Paulus Iustitia, Petrus fidei*, exilimo eò spectasse Ambrosi mentem, ut in his Canti. verbis commenderetur Petri fides, qui *Cephas, seu petra, saxum, rupes vocitatur à Christo*, cuius est Petrus caput, id est, corona ex fidei auro, igne examinato effor- mata ad Christi splendorem: data enim est Petro hæc Cepha, seu petre nomenclatio, post publicam illam Christianæ fidei verè aureæ professionem: *Tu es Christus Filius Dei vivi*. Matth. 16. Propterea in actis Concilii Ephesini apud Pelt. tom. 2. cap. 15 no- minatur totius Fidei caput, & ab Epiphanius lib. 2. pag. 500. petra, cui veluti fundamen- to, Domini fides inititetur. Sed huic nostræ explicationi coronidem apponat Philo Carpathius ita loquens: *Quod verò aurum ip- sum Cephas dicitur, quod Petrus vel firmi- tas interpretatur, stabilitatem eorum Fidei aperi- tissimè declarat, sive quod Petrus, qui Cephas, caput Ecclesiæ ipsius Sponsæ aliquando fuimus erat*. Quibus verbis ostendit aurum Cephas esse non solum Petri, sed cæterorum etiam Martyrum fidem, quæ ad instar aurii obrizi ignis experimentum subit, stabilis, atque inconcussa manet, dignaque ut deser- viat Christi capiti eminentissimo coronando.*

Ex aurea Martyrum Fide inaures Ecclesie affabre elaborata.

670 **U**t huic argumento concilietur splen- dor, discutiam illa Canti. verba cap. 1. ubi ad Christianam Ecclesiæ Sponsus Jesus: *Murenulas aureas faciemus tibi vermi- culatas argento*. Pro murenulas Hebraicè est thorim, cuius vocis significaciones varias alibi expendo: communiter usurpatur pro divite, elegantique ornamento, quod quia

ex aurii metallo in virgulas quafdam lente Murenula scente artificiosè erat constructum, dicitur quid?

murenula, quæ ex Serpentium genere est, ut notant multi. Gesnerus lib. 4. de Aqua-

Gesneri fol. 6. 7. 8. Murenam marem scribit,

Maculis esse distinctam, ac quibusdam veluti stellis confervam, feminam vero pluribus aureis notis, ac veluti guttis undequaque variam: & hac forsan de causa dicuntur murenula aurea vermiculata argento, vel etiam ut sonat vox Hebreæ nycu; cum punctis, cum stigmatibus, seu notis argenteis. Sed vox thorim propriè etiam usurpatur pro turturibus: unde recepta illa translatio; turtures aureas faciemus tibi. LXX. exulere: Similitudines aureas. Alii apud Complutenses; Simulacra aurea: Symmachus; in ignia. Planè vel de turturum, vel de columbarum loquitur similitudinibus, ut vult R. Abraham, quia illud Sponsæ ornamentum in huiuscmodi avium similitudinem erat efformatum.

671 Ast verò, cui nam Sponsæ parti condecorandæ hoc monile deferviat, diffidim apud Expositores non leve. Communiter torques esse dicitur collii ornamentum: illis tamē consentio, qui putant murenulas illas aureas, turtures, five columbas inaures esse. Ita R. Salomon apud Genebr. Thorim (ait) sunt ordines monilium aureorum, que auribus adhibentur: & S. Gregor. Murena pescis est, Murenula qui captus ventus se in circulum, ad cuius exemplum inaures plar sit inauris. Cui adstipulatur S. Bernar. erant. S. Gregor. Serm. 41. in Cantic. & nonnulli alii: Quod spectat etiam Biblia veteris Hispanica Cypria. qui verit. zarcillos de oro teharemos con clavos de plata. Proinde reor hisce inauribus bellissimè denotari Christianam Fidem, constantem, illæfam, inconcussam. Expende in primis S. Bernardi affatum Serm. 41. in Cant. qui putat verba illa esse vel Sponsi, vel solidum sponsum consolantium. *Quod (inquit) donec perveniat ad visionem cuius sic flagrat desiderio, facturi sunt illi murenulas pulchras, & pretiosas, que sunt aurum ornamenta. At texisque continentur. Atque hoc propteræ, ut opinor, quia fides ex auditu, & quandiu per fidem ambulatur, & non per speciem, dan- da opera potius instruendo auditui, quam vi- su exercendo: & paulò post. Quia ergo fides ex auditu, & ex illa visus purgatio est, meritò illi ornantis auribus intendebant, dum auditus, sicut ratio docuit, visus sit prepara-*

s. Ambro.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

<p